

Kolarin kunta
Kunnanhallitus
Isopalontie 2
95900 KOLARI

LAUSUNTO

6.2.2017

Dnro 62/2017

Asia: Paliskuntain yhdistyksen lausunto

Viite: Lausuntopyyntönnö 21.12.2016

HANNUKAISEN KAIIVOSALUEEN OSAYLEISKAAVA

Luonnosvaihe

Kolarin kunta valmistelelee Hannukaisen kaivosalueen osayleiskaavaa. Kaava-alue sijoittuu kokonaan Muonion paliskunnan alueelle, erityisesti poronhoitoa varten tarkoitettulla alueella. Kaava-alue sijoittuu pääasiassa valtion maille. Muonion paliskunnan suurin sallittu eloporumäärä on 6 000 ja poronomistajia on 118. Porotalous on merkittävä elinkeino Kolarin kunnassa. Alueen poronhoito perustuu luonnonlaitumien ympärivuotiseen hyödyntämiseen. Poronhoito on merkittävä sidostoimiala matkailulle ja se työllistää merkittävästi Kolarissa myös lihan ja muiden materiaalien (sarvi, nahka) jalostamisen kautta.

Poronhoidon huomioon ottaminen kaavoituksessa

Poronhoitolaki (848/1990) (PHL) on erityislaki, joka tulee ottaa huomioon poronhoitoalueella toimitaessa. Poronhoitolaki turvaa elinkeinon aseman ja säättää poronhoidolle sen perusedellytyksen, vapaan laidunnusoikeuden (PHL 3 §): ”Poronhoitoa saadaan tässä laissa säädetyin rajoituksin harjoittaa poronhoitoalueella maan omistus- tai hallintaoikeudesta riippumatta.” Muonion paliskunta sijaitsee erityisesti poronhoitoa varten tarkoitettulla alueella. Alueella olevaa valtion maata ei saa käyttää sillä tavoin, että siitä aiheutuu huomattavaa haittaa poronhoidolle. Maan luovuttaminen tai vuokraaminen tällä alueella saa tapahtua vain sillä ehdolla, että maanomistajalla tai vuokramiehellä ei ole oikeutta saada korvausta porojen aiheuttamista vahingoista (PHL 2 §). Poronhoitolaissa (53 §) säädetään että ”suunnittellessaan valtion maita koskevia, poronhoidon harjoittamiseen olennaisesti vaikuttavia toimenpiteitä, valtion viranomaisen on neuvoteltava asianomaisen paliskunnan edustajan kanssa.”

Poronhoitolain ja muun lainsäädännön lisäksi poronhoitoa turvataan myös valtioneuvoston päätöksellä valtakunnallisista alueidenkäyttötavoitteista (VAT): ”Poronhoitoalueella on turvattava poronhoidon alueidenkäytölliset edellytykset.” Tunturi-Lapin maakuntakaavassa määrätään kaavan yleismääräyksissä: ”Poronhoidon ja muiden luontaiselinkeinojen alueidenkäytölliset toiminta- ja kehittämisedellytykset on turvattava. Poronhoitoon olennaisesti vaikuttavaa alueiden käyttöä suunniteltaessa on otettava huomioon poronhoidolle tärkeät alueet ja valtion maiden osalta on neuvoteltava asian osaisen paliskunnan kanssa.” Paliskunnan kanssa ei ole neuvoteltu osayleiskaavasta.

Kaavan vaikutukset poronhoitoon, kaavamääräykset ja -merkinnät

Osayleiskaavalla osoitetaan alueita kaivostoiminnalle. Kaavan vaikutukset poronhoitoon ovat kaivoksen aiheuttamia suoria ja epäsuoria vaikutuksia. Muu maankäyttö aiheuttaa aina erilaisia vaikutuksia poronhoidolle. Laidunalueet vähenevät suoraan rakentamisen alle ja pirstoutuvat pienempiin osiin jolloin niiden käytettävyyks muuttuu. Kaivos rakenteineen, hihnakuuljettimien ja rautateineen muodostaa yli 15 km pitkän fyysisen esteen ja jakaa paliskunnan eteläosan kahtia. Muu maankäyttö aiheuttaa poronhoidolle häiriötä, joka ulottuu laajemmalle kuin itse rakennettu alue. Ihmistoiminnan lisääntyessä porojen laidunnus siirtyy rauhallisemmille alueille sen aiheuttaman häiriön vuoksi (= epäsuora laidunmenetys). Laidunalan vähentyessä jäljelle jääville alueille kohdistuu suurempi laidunnuspaine ja ne kulumat entisestään. Lisäksi aiheutuu vaikutuksia poronhoitotoimintaan ja poronhoidon rakenteiden käyttökelpoisuuteen. Pöly vaikuttaa ympäröivään kasvillisuuteen ja lumiolosuhteisiin. Näin uusi rakentaminen ja ihmistoiminta heikentävät porolaitumien kuntoa ja poroelinkeinoon kannattavuutta (karjan tuotto heikkenee ja kustannukset, mm. lisätyöstä ja -ruokinnasta, infran rakentamisesta ja suunnittelusta kasvavat). Kaiken kaikkiaan kaivos aiheuttaa poronhoidolle PHL 2 § tarkoittamaa huomattavaa haittaa.

Kaivoksen ja sen toimintojen sijoittaminen tulee tehdä tiiviisti, jotta laitumia jäisi mahdollisimman vähän poronhoidon käytön ulkopuolelle. Kaivosalueen EK- merkintä on tarpeettoman laaja Hannukaisen kaivosalueen luoteisosassa. Tukesin kanssa käydyissä neuvotteluissa Muonion paliskunta ja Paliskuntain yhdistys ovat vaatineet kaivosaluetta pienennettäväksi kaivospiiristä päätettäessä. Muiden kuin kaivostoiminnan tarvitsemien alueiden osoittaminen kaivostoimintaan ei ole perusteltua eikä kaivoslain mukaista. Kaavan kaivosaluerakenteiden laajuus tulee olla yhdenmukainen kaivosviranomaisen määräämän kaivospiirin kanssa.

Kaivoksen välittömään läheisyyteen kaava-alueen luoteiskulmassa jää paliskunnan pääerotusaita, Lamunmaa, jossa käsitellään vuosittain 4 000 poroa syksyn ja talven aikana. Alue on poronhoidon näkökulmasta keskeinen ja erittäin arvokas. Lamunmaan erotusaidan rakenteet näytävät kartan perusteella jäävän juuri ja juuri kaivosalueen EK- merkinnän ulkopuolelle M-2 -alueelle. Myös Rautuvaaran erotusaita-alue Rautuvaaran kaivosalueen pohjoispuolella on paliskunnalle tärkeä sekä kesä- että syysaikana. Aidan ympärille on merkitty M-2 -alue. M-2 -alueen suunnittelumääräys kuuluu:

Alueella on voimassa MRL 43.2§:n mukainen ehdoton rakentamisrajoitus. Alueella on sallittua vain poronhoitoa palvelevien talousrakennusten rakentaminen. Alueelle ei saa sijoittaa asumista tai lomaa-asumista. Alueen suunnittelussa ja käytössä tulee turvata poronhoidolle merkittävien rakenteiden ja toiminnan säilyminen ja ottaa huomioon erotuspaikoille johtavat kuljetusreitit.

Määräys on periaatteessa oikean suuntainen, mutta se ei riittävästi turvaa poronhoidon toimintaa kaava-alueella, koska erotuspaikoille johtavia porojen kuljetusreittejä sijoittuu muuallekin kuin M-2 -alueille. Poronhoidon toiminnan säilyminen tulee maakuntakaavan ja VAT määräysten mukaisesti turvata koko kaava-alueella – myös muualla, kuin M-2 alueella.

Poronhoito tulee ottaa huomioon ja sen toimintaedellytykset turvata myös ainakin kaavaan merkittyjen erilaisten kaivosalueiden (EK, EKT jne.), hihnakuuljettimen (ek-1) sekä uusien rautatielinjausten ja rautatien parannusten tarkemman suunnittelun yhteydessä. Porojen kuljetusreitit täytyy turvata myös muilla M-alueilla. Tämän vuoksi kaavassa on välttämätöntä antaa koko kaava-alueella koskeva yleismääräys, tai vaihtoehtoisesti poronhoidon turvaaminen lisätä edellä mainittujen merkintöjen suunnittelumääräyksiin. Yleismääräys voisi olla esimerkiksi:

Kaivostoiminnan tarkemmassa suunnittelussa ja toteutuksessa on turvattava porotalouden toiminta- ja kehittämisedellytykset. Poronhoidon rakenteiden ja toiminnan säilyminen tulee turvata. Erotuspaikoille johtavat kuljetusreitit tulee ottaa suunnittelussa huomioon.

Lamunmaan poroaita-alueen yhteydessä sijaitseva porokämpä on merkitty sr-2/9 eli rakennushistoriallisesti, historiallisesti tai maisemallisesti arvokas kohde –merkinnällä. Tämä on positiivinen merkintä ja kertoo aita-alueen arvosta paitsi poronhoidolle, mutta myös laajemmin alueen kulttuurille. Kohdetta koskee määräys: *Rakennusten purkaminen ilman pakottavaa syytä on kielletty. Rakennusten tunnistetuja, kulttuurihistoriallisesti merkittäväksi arvioituja ominaispiirteitä ei saa turmella korjaus- ja muutostöissä.*

Jos poroerotuspaikka jää pois käytöstä kaivoksen aiheuttaman häiriön vuoksi, on mahdollista, että myös kämpä jää vaille käyttöä ja pikkuhiljaa rapistuu. Eli kaivostoiminta aiheuttaisi välillisesti historiallisesti arvokkaan kohteen häviämisen.

Yksityiskohtaisemmat huomiot

Kaavaselostuksessa on useita virheitä.

- S. 25, 5. kpl Poronhoitoalueella on nykyisin *54 paliskuntaa*
- S. 25, 6. kpl porojen lukumäärä *omistajaa kohti* on noussut, porojen määrä ei ole noussut
- S. 25, 6. kpl porotiheys *koko poronhoitoalueella* on keskimäärin 1,7 poroa/km². Poronhoitoalueen eteläosissa ei voida muun maankäytön vuoksi pitää samaa määrää poroja kuin pohjoisessa, jolloin kokonaistiheys on alhaisempi.
- S. 25, 8. kpl Kaivostoimintaa sijoittuu myös paliskunnan eteläosan tokkakunnan alueelle ja vaikuttaa myös näihin poroihin. Vaikutus voi ulottua myös Kolarin paliskunnan puolelle, mikäli Muonion paliskunnan porot väistävät kaivostoimintaa tai kulkevat mahdollisesti aidattavan rautatien aidan ohjaamana etelään. Myös rautatieliikenteen poro-onnettomuudet voivat lisäntyä rautatienvarren paliskunnissa samassa suhteessa kuin liikenne lisääntyy.
- S. 25, 9. kpl Kaava-alueelle sijoittuu Rautuvaaran ja Lamunmaan erotusaidat
- S. 25, 10. kpl Paliskunnan alueelle sijoittuu yksi tuulipuisto Oloksella.
- Poronhoitotoimintaa kuvaava kartta kannattaisi lisätä selostukseen, jotta poronhoidon toiminta alueella ja alueen tärkeys paliskunnalle tulisivat ymmärretyiksi.
- S. 38 Maakunnalliset tavoitteet: Poronhoidon *turvaaminen* tulee kaavasta, ei toteuttaminen
- S. 74 Sosiaaliset vaikutukset: Vaikutukset poronhoitoon ovat *pelkästään negatiiviset*. Poronhoidon sopeutuminen ja toiminnan jatkuminen Lamunmaassa ei ole mitenkään selvää eikä odotettavissa. Kaava aiheuttaa poronhoidolle PHL 2 § tarkoittaman huomattavan haitan.

Lopuksi

Mikäli hanke toteutuu, kaivoksen vaatimien alueiden suunnittelussa ja toiminnassa on aivan välttämätöntä turvata poronhoidon edellytykset. Tällaisenaan kaava ei siihen riittävästi ohjaa. Kaivoksen aiheuttamia vaikutuksia tulee seurata systemaattisen seurantaohjelman mukaisesti sekä välttää, lieventää ja kompensoida paliskunnalle aiheutuneita haittoja.

Alueidenkäytön suunnittelussa on huolehdittava valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden toteutumisen edistämisestä (MRL 24.2 §). Velvoite koskee oikeudellisesti kaikkea kaavoitusta. Kaava ei tällä hetkellä edistä VAT toteuttamista eikä ota riittävästi huomioon alueen maakuntakaavaa, joten se on MRL 24 § ja 32 § vastainen. Kaavaluonnoksen mukaisesta toiminnasta aiheutuu alueen poronhoito-oikeuden omaavalle Muonion paliskunnalle maankäyttö- ja rakennuslain 39.4 § tarkoitettu kohtuuton haitta. Muonion paliskunta vastustaa kaivoshanketta sen aiheuttamien negatiivisten vaikutusten vuoksi.

Poronhoitolain 53 § mukaisia neuvotteluita käytiin kaivoshankkeen YVA-menettelyn aikana, mutta poronhoidon huomioon ottamisena osayleiskaavan kaavakartassa ja -määräyksissä se ei riittävästi näy. Myös hanke on muuttunut ja suunnitelma tarkentunut. Poronhoitolain 53 § mukaiset neuvottelut on syytä järjestää.

Paliskuntain yhdistys pyytää saada vastineen lausuntoonsa osoitteeseen kirjaamo@paliskunnat.fi.

PALISKUNTAIN YHDISTYS

Anne Ollila
toiminnanjohtaja

ma/ao